

SINESTEZIA FORMEI, CULORII ȘI MATERIALULUI ÎN DESIGNUL BIJUTERIILOR: DE LA ARHITECTURĂ LA ARTA BIJUTERIILOR

SYNAESTHESIA OF FORM, COLOR AND MATERIAL IN JEWELRY DESIGN: FROM ARCHITECTURE TO JEWELRY ART

NATALIA VAVILINA⁴²,
doctorandă,
lector universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0000-0002-7251-1008>

CZU 739.2.05:159.937.7

DOI <https://doi.org/10.55383/ca2026.20>

În articol este analizat fenomenul sinesteziei artistice a formei, culorii și materialului în bijuteria de autor. Accentul cercetării este plasat asupra interacțiunii dintre argint și pietrele semiprețioase, precum agatul, jaspul, cuarțul și nefritul. Desenul lor natural și energia devin centrul de sens al imaginii artistice, în timp ce argintul apare ca element unificator care structurează compoziția și susține ritmul. Este investigată paralela dintre formarea arhitecturală și cea a bijuteriilor: dacă arhitectul creează un nou spațiu, atunci designerul de bijuterii formează „arhitectura intimă” a corpului uman. Sinestezia artistică în designul bijuteriilor se manifestă ca o îmbinare a experiențelor vizuale, tactile și emoționale, creând un limbaj artistic unitar.

Cuvinte-cheie: culoare, material, formă, autor, bijuterii, sinestezie

The article analyzes the phenomenon of artistic synaesthesia of form, color, and material in author jewelry design. The study focuses on the interaction between silver and semi-precious stones such as agate, jasper, quartz, and jade. Their natural patterns and inherent energy become the semantic core of the artistic image, while silver acts as a unifying element that structures the composition and sustains its rhythm. The research explores the parallel between architectural thinking and jewelry design: while the architect creates a new spatial environment, the jewelry designer forms the “intimate architecture” of the human body. Artistic synaesthesia in jewelry design manifests itself as an integration of visual, tactile, and emotional experiences, creating a unified artistic language.

Keywords: color, material, form, author jewelry, synaesthesia

⁴² E-mail: designervavilina@gmail.com

Introducere

Viața bijuteriilor „este o reflecție aparte a istoriei umanității. În parte, acest concept este legat de căutarea constantă a unor materiale și tehnologii noi, precum și a formelor netradiționale. Este o poveste a unor căutări infinite și chinuitoare ale unui stil care să corespundă atât modei cotidiene cât și modei înalte” [1 p. 11].

În prezenta lucrare sinestezia⁴³ formei, a culorii și a materialului este abordată nu ca un efect secundar al percepției, ci ca un model de proiectare orientat în mod intrinsec spre experiența emoțională și senzorială. La baza cercetării stă o metodologie de autor, cristalizată la intersecția dintre gândirea arhitecturală și proiectarea artistică, în cadrul căreia bijuteria nu este înțeleasă ca un simplu obiect decorativ, ci ca o structură spațială ce configurează o veritabilă „arhitectură intimă a corpului”.

Sinestezia este astfel interpretată ca un limbaj artistic holistic, în care forma, culoarea și materialul funcționează ca un sistem unitar de experiență. Bijuteria de autor este privită ca rezultatul unui demers arhitectural transpus la scara corpului uman, unde proiectarea devine o modelare nu doar a formei, ci și a stării interioare a ființei.

Sinestezia ca model de proiectare în designul de bijuterie

Sinestezia în design este abordată ca un fenomen prin care senzațiile senzoriale multimodale (văzul, tactilitatea, kinestezia⁴⁴) sunt integrate într-o imagine artistică unitară cu caracter polisemantic. Această abordare permite crearea unor opere de artă receptate dincolo de vizual, apelând la asocieri profunde și la emoțiile privitorului. După cum afirmă A.V. Sidorov-Dorso: „Sinestezia în artă este mai presus de toate o metaforă, o formă specială de acord interior între ceea ce este perceput și ceea ce este simțit” [2 p. 9].

În prezentul articol acest fenomen este tratat ca un model de proiectare orientat intrinsec către experiența emoțională și senzorială. O astfel de abordare conferă conceptului de sinestezie în artă un nou sens metodologic. Rezonând cu viziunea lui Rudolf Arnheim, care sublinia că „prin însăși natura sa, orice formă artistică poartă în sine o anumită semnificație” [3 p. 70]

⁴³ Sinestezia (din greacă syn = „împreună” + aisthesis = „percepție”) este experiența fizică involuntară a unei asocieri intermodale. Adică, stimularea unei modalități senzoriale determină în mod constant apariția unei percepții într-unul sau mai multe simțuri diferite. Sursa: 8. CYTOWIC, Richard E. Synesthesia: Phenomenology and Neuropsychology. *A Review of Current Knowledge: PSYCHE*. 1995, no. 2 (10). Disponibil: <http://psyche.cs.monash.edu.au/v2/psyche-2-10-cytowic.html> [accesat 2026.01.19].

⁴⁴ Kinestezia – simțul muscular sau senzorial prin care individul percepe poziția și mișcarea propriului corp sau a părților acestuia. Sursa: 6. МЕЩЕРЯКОВ, Борис и Владимир ЗИНЧЕНКО. *Большой психологический словарь*. Москва: АСТ, 2009. ISBN 978-5-17-055693-9.

focarul atenției se deplasează de la obiectul artistic ca artefact către formă ca experiență existențială.

În această paradigmă, bijuteria încetează să mai fie un simplu atribut vizual; ea inițiază un dialog tactil și psihofizic cu corpul, pielea și starea interioară a ființei umane. Această perspectivă impune o transformare a logicii procesului de creație:

- de la edificarea unei forme statice – la proiectarea unei trăiri dinamice;
- de la armonizarea compoziției – la modelarea unei stări emoționale.

Trecând de la fundamentarea teoretică a sinesteziei la transpunerea practică a acestor principii, devine necesară realizarea unei analize detaliate a bijuteriilor de autor. În secțiunile ce urmează fiecare creație este abordată ca un obiect micro-arhitectural, în care interacțiunea dintre argint și piatră este revelată prin prisma percepției senzoriale și a logicii structurale.

Instrumentul-cheie al cercetării devine analiza structurală a materialelor primare utilizate în bijuteriile create de autorul prezentei lucrări, fapt ce permite revelarea logicii interne de construcție a piesei ca sistem unitar de percepție. Piatra semiprețioasă este tratată drept centrul semantic și emoțional al compoziției, posedând o „sonoritate” proprie a formei și a culorii. Ideea „sonorității” formei și culorii se regăsește și în reflecțiile lui Wassily Kandinsky, care evidențiază corespondențele sinestezice dintre elementele plastice și percepția interioară a privitorului în lucrarea „Spiritualul în artă”. Metalul, în acest sistem, intervine ca un cadru rezonant, menit să evidențieze caracterul, ritmul, plastica și tensiunea vizuală a obiectului de artă în ansamblul său. „Calitățile senzoriale ale unui obiect pot declanșa o percepție încrucișată, în care forma și materialul activează nu doar o modalitate, ci mai multe modalități simultan” [4 p. 72].

În contextul percepției sinestezice a obiectului artistic, o importanță deosebită o dobândesc legăturile asociative care se formează între formă, culoare și material. Aceste componente ale bijuteriei sunt capabile să provoace anumite reacții emoționale și semnificații simbolice atât separat cât și în interacțiune unele cu altele. Însă, tocmai combinarea lor generează o imagine plastică unitară, în care forma, culoarea și materialul își amplifică reciproc expresivitatea și creează o percepție emoțională mai intensă.

De la formă – la senzație

Pendantiv unisex cu agat verde (*Imaginea 1*). În această bijuterie sinestezia se manifestă prin relația dintre forma orizontală, piatra verde opacă și metalul rece. Forma stabilește o prezență calmă și concentrată, lipsită de orice intenție decorativă, orientată spre stabilitate și control interior.

Registrul emoțional este dominat de o senzație de forță reținută. După cum observa Wassily Kandinsky, percepția culorii poate avea o „sonoritate” proprie, atât de precisă încât este dificil să asociem, de exemplu, galbenul luminos cu registrele grave ale pianului sau roșul madder cu vocea de soprană [5 p. 42]. Cilindrul verde orizontal al pietrei „sună” ca o notă joasă și stabilă – fermă, concentrată. Argintul amplifică această sonoritate: răceala sa pe piele și tensiunea liniilor drepte adaugă o dimensiune tactilă și kinestezică percepției.

Greutatea pietrei și culoarea verde profund se integrează într-o experiență unitară de concentrare și siguranță. Pandantivul se conturează astfel ca un portret sinestezic al unui caracter puternic – o frază scurtă, clară, rostită cu o voce sigură, interpretare care reflectă și asociațiile personale ale autoarei articolului în raport cu forma, culoarea și materialul.

Imaginea 1. Pandantiv unisex cu agat verde.

Autor: Natalia Vavilina

Sursa: din arhiva personală a autorului

Imaginea 2. Pandantiv cu agat roz cu druză.

Autor: Natalia Vavilina

Sursa: din arhiva personală a autorului

Estetica iluziei

Pendantiv cu agat roz cu druză (**Imaginea 2**). În această imagine bijuteria funcționează ca o mască sinestezică. Piatra roz, senzuală creează iluzia de delicatețe, vulnerabilitate și deschidere romantică. Pare să promită căldură – și amăgește imediat. Forma geometrică rigidă a structurii de argint intră în conflict direct cu această imagine. Sună rece, structural, dominator, ca o formă care nu permite dizolvarea în emoție. Culoarea aici nu este o invitație, ci o momeală.

Forma nu este o ramă, ci o protecție. Bijuteria se transformă într-o „amăgire de caracter”: în spatele romantismului vizibil se ascunde o femeie puternică, adunată, independentă din punct de vedere a stării interioare. Aceasta este arhitectura forței interne, mascată sub aparența tandreții.

Arhetipul Forței și Protecției

Pendantiv. Agat verde cu o druză naturală (**Imaginea 3**). În acest obiect, sinestezia operează la nivel arhetipal, activând simbolismul formelor geometrice primordiale, frecvent întâlnite în arhitectura sacră și în structurile simbolice ale culturii.

Triunghiul se conturează ca simbol al forței, stabilității și securității, depășind funcția strict decorativă. Piatra verde din centru este nucleul vizual, un punct de tensiune interioară și concentrare. „Sună” ca un registru dens, profund – nu moale, ci concentrat. Rama metalică sporește senzația de amuletă: forma nu decorează, ci structurează spațiul din jurul unei persoane.

Bijuteria se conturează ca un simbol vizual și fizic al forței interioare, transpusă în exterior printr-o logică arhitecturală.

Imaginea 3. Pandantiv. Agat verde cu o druză naturală. Autor: Natalia Vavilina

Sursa: din arhiva personală a autorului

Imaginea 4. Pandantiv cu jasp oceanic „Bumblebee”. Autor: Natalia Vavilina.

Sursa: din arhiva personală a autorului

Piatra ca peisaj al stării

Pendantiv cu jasp oceanic *Bumblebee* (**Imaginea 4**). În această bijuterie sinestezia se manifestă ca o tranziție de la formă la asociere. Jaspul este perceput aici nu ca un material, ci ca un fragment de peisaj – cu o linie de orizont, un strat de pământ și cer. Johannes Itten scrie: „Forma, artistic, imită natura, dar transformă și structura unui organism într-o ființă vie” [6 p. 11].

Culoarea și modelul pietrei creează o imagine a spațiului interior: nu este un motiv decorativ, ci o metaforă vizuală pentru o anumită stare. Asocierile sinestezice naturale dintre peisaj și starea interioară transformă suprafața pietrei într-un spațiu contemplativ. Forma ovală accentuează această percepție, evocând ideea unui peisaj interior continuu, fără limite rigide, asemănător unei linii de orizont concentrată într-o imagine.

Rama metalică nu domină – surprinde cu atenție un „fragment de lume”, transformând piatra într-o fereastră, într-un semn al memoriei și profunzimii. Forma cadrului sugerează gestul de a delimita și proteja această imagine interioară, asemenea unei ferestre sau unei rame care păstrează un peisaj. Bijuteria nu atinge, pur și simplu, corpul, ea creează un sentiment de peisaj interior protejat, pe care purtătorul îl poartă cu sine.

Sinestezia luminii și reflexiei

Pendantiv din Opal și Piatra Lunii (**Imaginea 5**). În această piesă forma se retrage în fundal – jocul luminii devine punctul central de atracție. Compoziția este construită dintr-un opal central și două pietre ale lunii dispuse vertical. Opalul creează un joc spectral vibrant, în care culoarea apare și dispare ca o irizație interioară. Pietrele lunii, dimpotrivă, emană o lumină difuză și calmă, caracteristică fenomenului de adulescență. Împreună, aceste trei pietre generează o percepție vizuală instabilă și vie – culoarea nu este fixă, ci se transformă continuu în funcție de mișcare, respirație și privire.

Metalul devine o scenă neutră pe care se desfășoară acest dialog al luminii; nu menține forma rigid, ci permite pietrelor să „respire”. Astfel se configurează o sinestezie a luminii interioare, în care bijuteria nu se percepe ca un obiect stabil, ci ca un moment efemer de lumină – o experiență care apare, se transformă și dispare odată cu mișcarea corpului.

Imaginea 5. Pendantiv. Opal, Piatra Lunii.
Autor: Natalia Vavilina

Sursa: din arhiva personală a autorului

Imaginea 6. Pendantiv unisex cu agat albastru.
Autor: Natalia Vavilina

Sursa: din arhiva personală a autorului

Ingineria ca estetică a formei

Pendantiv unisex cu agat albastru (**Imaginea 6**). Această bijuterie demonstrează logica inginerească transformată în estetică. Îi lipsesc gesturile decorative – doar geometria precisă, o tăcere tensionată a formei și rigoarea conexiunilor, după cum afirmă și Johannes Itten: „Fiecărei forme îi corespunde o stare interioară și fiecare formă trezește un răspuns interior” [6 p. 7].

Piatra este integrată ca element structural, nu ca inserție: nu este decorată – este fixată ca o parte portantă a structurii. Metalul este citit aici ca o fundație, care susține forma și organizează spațiul din jurul ei. În percepția fizică bijuteria se simte ca o structură arhitecturală rigidă. Bijuteria este concepută dincolo de delimitările de gen, orientându-se nu spre aparență, ci spre dimensiunea interioară a individului.

Sunetul liniștit al pietrei

Pendantiv cu agat peisajer (**Imaginea 7**). În această piesă piatra nu vorbește tare – vorbește prin profunzime, stratificare și pauză. Agatul peisagistic este perceput ca o pictură interioară: conține ceață, relief, mișcare și liniștea spațiului. Asocierile peisagistice ale pietrei evocă imagini ale lumii interioare, în care privitorul recunoaște stări de calm, reflecție și profunzime. Acesta nu este un design decorativ, ci o partitură naturală în care forma funcționează ca sunet, iar culoarea ca timbru.

Argintul de aici nu intră în conflict cu piatra – creează un cadru de tăcere în care materialul este „auzit”. Metalul nu îneacă vocea agatei, ci mai degrabă o susține, la fel cum arhitectura susține spațiul. Această piesă nu acționează ca un accent, ci ca o stare de spirit – calmă, profundă și stăpână pe sine. Piatra nu este expusă aici – ea rezonază.

Imaginea 7. Pendantiv cu agat peisajer.
Autor: Natalia Vavilina

Sursa: din arhiva personală a autorului

Imaginea 8. Pendantiv „Soarele”.
Autor: Natalia Vavilina

Sursa: din arhiva personală a autorului

Sinestezia ca Logică de Design

Pendantivul „Soarele” cu Agat Galben (**Imaginea 8**). În acest pendantiv sinestezia se manifestă ca experiență a luminii concentrate în culoare, material și formă. Agatul galben este perceput nu ca simplă culoare, ci ca sursă de iradiere internă. Tonul său este dens, saturat și stabil – „sună” într-un registru cald și înalt, asociat cu energia, claritatea și coerența interioară. Nu este o căldură blândă, ci o forță activă, afirmativă. Forma metalică organizează în jurul pietrei o zonă de tensiune și susținere. Argintul nu estompează impactul cromatic, ci îl structurează, transformând lumina într-o stare direcționată. Geometria formei intensifică senzația de concentrare și stabilitate. Pendantivul se conturează ca un semn al luminii interioare, înțeleasă nu ca element decorativ, ci ca valoare esențială. El exprimă o forță orientată spre exterior, dar ancorată în interior, constituind echivalentul sinestezic al unei stări de siguranță și energie vitală.

Sinestezia în designul bijuteriilor de autor încetează să mai fie un simplu efect estetic și devine o metodă de gândire. În lucrările prezentate forma, materialul și culoarea sunt concepute

ca un sistem de senzații capabile să modeleze starea unei persoane – la nivel de corp, ritm și tensiune interioară. Bijuteriile sunt înțelese nu ca obiecte decorative, ci ca o arhitectură experimentală, unde logica inginerească, structura metalului și „sunetul” pietrei funcționează ca un singur mecanism senzorial.

Concluzii

Analiza realizată permite interpretarea sinesteziei artistice ca o abordare coerentă a proiectării bijuteriilor de autor. În acest context, fenomenul nu este conceput ca un rezultat secundar al percepției unui obiect finalizat, ci ca un principiu inițial al formării imaginii artistice, care determină logica alegerii formei, a materialului și a naturii interacțiunii dintre acestea.

În lucrările prezentate procesul de proiectare se dezvoltă de la nucleul senzorial și emoțional către structura plastică a piesei. Piatra stabilește caracterul și tonalitatea formei viitoare, în timp ce metalul îndeplinește funcția de mediator constructiv și semantic, organizând tensiunea, ritmul și echilibrul compoziției. O asemenea metodă apropie proiectarea bijuteriilor de gândirea arhitecturală, adaptată la arhitectonica corpului uman.

Această abordare confirmă afirmația lui V.P. Lugovoi, potrivit căreia „bijuteriile au o percepție asociativă psihologică... Senzațiile psihologice sunt generate de culoare și textura materialului, conferindu-i simbolism și asociații afective” [7 p. 9]. În cadrul prezentului studiu aceste idei sunt dezvoltate în direcția proiectării conform principiilor sinestezice, în care materialul devine purtător activ al trăirii, iar forma – instrument de structurare a acesteia.

Astfel, abordarea sinestezică a proiectării se conturează ca o poziție metodologică autonomă în designul contemporan de bijuterie, orientată spre crearea nu a unui obiect decorativ, ci a unei experiențe senzoriale integrate.

Referințe bibliografice

1. МИЛЛЕР, Д. *Справочник коллекционера: Ювелирные украшения*. Москва: АСТ Астрель. 2004..
2. СИДОРОВ-ДОРСО, А. *Синестезия: мнения и перспективы*. Москва: МГППУ, 2019.
3. АРНХЕЙМ, Р. *Искусство и визуальное восприятие*. Москва: Прогресс, 1974.
4. International Association for Universal Design. In: *Synesthesia for Universal Design*. Tokyo: IAUD, 2014.
5. KANDINSKY, W. Concerning the Spiritual in Art. In: *On the Spiritual in Art*. New York: The Solomon R. Guggenheim Foundation, 1946, p. 42 Disponibil: <https://dn720102.ca.archive.org/0/items/onspiritualinart00kand/onspiritualinart00kand.pdf> [accesat 2026-03-11].
6. ИТТЕН, И. *Искусство формы*. Москва: Искусство, 2002. ISBN 978-5-94056-046-3.
7. ЛУГОВОЙ, В. *Конструирование и дизайн ювелирных изделий: Учебное пособие*. Минск: Вышэйшая школа, 2017. ISBN 978-985-06-2784-1.